

= Manutio, Paolo

Manutius, Paulus

Antiquitatum Romanarum libri duo, unus de
legibus, alter de Senatu. Accesserunt indi-
ces ... Postrema editio, emendatior.
Venetiis 1595. 434+(13) s.

Gad. 2327.

Välbibebehållt pergamentband.

CCXCI

C. H. V. U. S. I.
Antiquitatis
Romanae.

ANTIQUITATVM
ROMANA-
RVM PAVLI MA-
NVTII LIBRI
duo,

VNVS DE LEGIBVS,
alter de Senatu.

ACCESSIONT INDICES
rerum memorabilium.

Postrema Editio, emendatior.

Apud Ioannem Le Preux,

M. D. XCV.

*...erupta
t, hecta-
l' quid ex
pt, id eas-
isipetur,
es omnes
que, quod
ras, quisi-
pideatur.
t conditio
ráque at-
tio, quam*

PAVLI MANVTII AD
Illustrissimum Principem, Hippolytum Estensem, Cardinalem, in librum de Legibus
prafatio.

M N E S artes, atque omnes
et, HIPPOLYT E Prin-
ceps, & Cardinalis, modo
augeri, modo minui, nec eas-
dem perpetuo esse satu inter
omnes confitari, patet hoc qui-
dem oculis primis, deinde
etiam mentibus, oculis nota-
mus euentu mente, cur quidque eueniat, quoniam re-
ferenda sit cuiusque rei mutatio, intelligimus. ita-
que lapides, & metalla, que omnium durissima
sunt qua vis hominum frangere vix potest, hac ra-
mam consumit, & conficit vetustas. quidquid ex
partibus aliquando couit, & concretum est, id eas-
dem in partes aliquando dilabatur, ac dissipetur,
necessum est, habet hoc materia illa, unde res omnes
confiant, ut forma mutationem quarat, idque, quod
sequitur, affecta, migrat in alias naturas, quae
quid appetint, et nunquam esse contenta videatur.
neque vero hac naturales tantum ad res condicio-
pertinet, sed inuenia quaque hominum operaque at-
tingit, mores, consuetudines, loquendi ratio, quam-
Lingam appellamus, leges ipse, quas ne quid un-
quam ex hominum memoria deleat, in eas incidi-
mus, omnia demum quae ab arte naturam imitan-
te fuerant, quotidie murantur, ac tolluntur, non
modo ab externis causis contra voluntatem na-

stram, verum etiam à nobis ipsis, quia tempus ita
postulat, sed artes liberales, p:maque studia, que
nusquam magis, quam in Italia, honor aluerat, at-
que auxerat, et as nulla magis affixit, quam cum
Romani Imperatores, Imperio sedē in Thraciam
translata, Italiam barbarū nationibus cōcipien-
dam, ac deuastandam reliquerunt, quod nisi super-
rioribus annis principes, ac Pontifices aliquor, ma-
xime verè Leonū X. eugenia, propeque diuina lib-
eralitas, hunc malo subuenisset, & quems Laurentii
Medices, patrū sui, clarissimi viri, exemplo cam-
motum, etiam veræ laudis cupiditas impulit, ri-
iacentes ingenuas artes, magnis propensu præmu-
xitaret: barbaracredo, quod ad litteras attinet,
magna ex parte nunc esset Italia, dignitas omni
philosophia, splendor omni obsoletuisset eloquentia,
sed neque Re buii præclaris operi summam po-
tuit absoluere, eruptus morte, disciplinis liberalibus
nimis immatura, & interitum illius tempora sunt
eiusmodi consœcta, ut, quæ paululum iam luxerat
honestarum scientiarum studia, ea perpetuis mul-
torum annorum tenebris quasi nox quadam obscu-
rauerit prorsus, atque extinxerit fatalis enim bel-
lorum tempestas non exercitationem modo litterarum
sustulit, verum quæ sunt in excolenda virtute
posita laudes, eas labefactavit omnes, atque peruer-
tit, ac nunc quoque, cum pacis aliqua fessis longo sa-
ne intervallo, affidisset, misera rursus eodem mala
tentatur Italia, veterisque calamitates aduersus
bonis artibus nescio quu Genuis inuehit. Nunc te,
Hippolyte Cardinalis, cui summatam iuuandi gene-
ris humani voluntatem, nec minimam cum voluntate
facultatem Deus tribuit, eximiam ad laudem
vocat occasio, suscipe desertum panē ab omnibus
litterarum patrocinium, collige tu, quæ alij dissi-
pant,

pant, omnium laudandarum doctrinarum studia,
& restituere nobis illa, quæ vel hominum improbi-
tas, vel, ut alio culpa deriuetur, fortuna vi eripuit.
hac est actio digna Cardinali, digna Principe,
Hippolyto vero & Cardinali, & Principe dignissima.
Vidimus tuam præteritam vitam, ab ea ni-
hil humile nihil obscurum, nihil vulgare, ampla o-
mnia, præclara, inustati exempli, noui generis ex-
spectantur, qua tu, ne a te ipso dissidentias, nunc qui-
dem magna ex parte præstabis, atque adeò iam
præfas, bonis viris, & eruditu beneficentia suble-
uandis, quorum ex ingenio non dubito, quin quoti-
die aliquid efflorescere tuo beneficio videat, quod
quia præclarum est exemplum alij sequentur, ser-
bent omnes, quod quisque poterit, illecti gloria, &
commodorum sue compusi, nam, ut canitetur am de
me ipso faciam, quem eff: nihil in litteris facio:
sed, ut aliquid tamē eff: laborau: ego olim de-
cennum, opinor, abiit, eoque amplius, & auctoribus
duobus eximiis viris, Petro Bembo Cardinali, &
Bernardino Mafavo, qui postea dignitatem candens
magistrum in Ecclesiam Christi meritis est consœctus,
dederam me ad res Romanas, illas veteres, obser-
vandas, & ex omnibus antiquorum monumentis
omni studio colligendas: ut, cum illam Rempubli-
cam, qua nulla fuit, nec erit unquam: Illustrior, u-
tius sam animo, ac scientia comprehendissem latini-
nis eam litteris explicarem, egregiumque bend, ac
laudabiliter institute ciuitatis exemplum meis,
quatenus quidem ipse possem, scriptis expressum,
posterioris relinquere. Res erat præclarata, meque de-
lectabat vehementer, & officiebat ipsa tractatio.
itaque meam omnem industriam, omnem curam,
omnes denique in hoc studio cogitationes fixeram,
ac locaram, sed accidit inique meo fato, ut hermo-
a. iii.

Vtramque Bembum primo iam senem, cuius in benevolentia ornamenti mihi erat plurimum, deinde Maseium, non estate minus, quam virtute, florentem, in quo mei spes cùj sita omnis erat, à quo pendebam rotus, importuna morte creptum amiserimus, destitutus ex prasidio, quo mea fortuna níctibantur uno, scilicet animo, ac debilitatis, institutum An- tiquitatum Romanarum opus omissem, & ad alia me conuerteram. Postea vero quām, honorifice beneficio in tuorum familiarium ordinem inuita- tus, quod ego summa felicitatis loco duxi: credidus pionisque tantum, quantum priuatis quibus per- ficer vix, ant ne vix quidem potest, te uno fretus egregiè sustineo. & ut ex parte totum iudicari pos- set, decem, quos exquisitus sum libris hinc de Legibus potissimum, quem ad te mitterem, delegi: non quod ita postularer ordo: (sexturn enim in Antiquita- tum volumine locum obtinet) sed, quod, cum omni- um librorum materies non modo coalta tam in- venim à me esset uniuersa, verum etiam satis dili- gente in partes distributa: easū accidit, ut hic mihi, quām ceteris crudis, minus esset impolitus. pra- terea feci libenter, tuis actionibus admonitus. leges omnibus liber complectitur, porro leges nihil aliud, quām rationem nihil præter ordinem, do. ent. ratio autem, & ordo, si usquam, in suis moribus eluet. quippe nihil agis non moderatum, nihil non aqua- bile, nihil, quod non cum ea, quam sustines, persona, consentiat. quare, cum omnia mea tua sunt, quan- disquidem ego me tibi, quidquid suu, & quantus quantus esse possim, totum addixi: tum vero hic de legibus Romanis liber vere tibi debetur, tibi que est Aenei iure optimo inscriptus. Quo in libro benè posi- tam

jam à nobis operam si duxeris, de ceteris quin idem sensias, haud euidem verebor. pergo enim studio pari voluntate etiam ut mihi video, acrio- re, vnum modo exoptandum est, vt, quando nos ab hoc studio nulla utilitas, nulla voluptas, ne valeru- dins quidem satis imbecilla ratio potest auellere, nostris laboribus tua benevolentia quisi propitium numen adsit, sic enim fieri, ne qua pro sus in diffi- cultate, ne quo unquam in scopulo nostra harcat industria, & in eum, quo spectat animus, por- tum secundo cursu, tua benignitatis aura prosequente, facile perne- bamur. Vale, Ve- netiū.

a. iiiij.

